

Sözlü Bildiriler**Kitlesel Yaralanma Olaylarında Triyaj Yönetimi: İlk Değerlendirme Hataları ve Risk Faktörleri****Rukiye TEL¹, Osman Furkan ERGÜN², Rahmiye Zerrin YARBAY³**

¹ Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü Acil Durum ve Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Bilecik

²Ankara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü İlk ve Acil Yardım Programı, Ankara

AMAÇ: Afet ve acil durumlarda karşılaşılan kitlesel yaralanma olayları, sağlık sisteminde kaynakların etkin kullanımını ve hızlı triyaj kararlarını gerektirir. Ancak ilk değerlendirmede stabil görünen bazı hastalar gizli kanama, gecikmiş metabolik bozukluklar ve travmanın sistemik etkileri nedeniyle kısa sürede kötüleşebilmektedir. Yoğun hasta yükü, zaman baskısı ve stres gibi faktörler sağlık çalışanlarının karar süreçlerini etkileyerek değerlendirme hatalarına yol açabilmektedir. Bu durum kitlesel yaralanma olaylarında yaralıların doğru önceliklendirilmesini zorlaştırabilir. Bu çalışmada kitlesel yaralanma olaylarında triyaj yönetimi sırasında ortaya çıkabilecek değerlendirme hataları ve bunlara bağlı risk faktörleri literatür ışığında incelenmiştir.

YÖNTEM: Bu çalışma, kitlesel yaralanma olaylarında triyaj yönetimi ve değerlendirme hataları ile ilişkili literatürün incelenmesine dayanan anlatısal bir derleme niteliğindedir. Ulusal ve uluslararası veri tabanlarında kitlesel yaralanma, triyaj, gizli kanama, karar süreçleri ve değerlendirme hataları ile ilgili çalışmalar taranmıştır. Elde edilen çalışmalar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve değerlendirme hataları fizyolojik, sistem kaynaklı ve bilişsel faktörler başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

BULGULAR: Araştırma sonucunda kitlesel yaralanma olaylarında ilk klinik değerlendirme ve triyaj sürecinde ortaya çıkabilecek klinik değerlendirme hatalarının fizyolojik, sistem kaynaklı ve bilişsel faktörler olmak üzere üç ana başlık altında ele alınabileceği görülmüştür (Tablo 1). Travma hastalarında vital bulgular başlangıçta normal görünmesine rağmen gizli kanama veya gecikmiş metabolik değişiklikler gelişebilmekte ve bu durum gecikmiş hemodinamik bozulmaya yol açabilmektedir. Ayrıca yoğun hasta yükü ve sınırlı kaynaklar nedeniyle triyaj sistemlerinde yetersiz veya aşırı triyaj (under-triage/over-triage) durumlarının ortaya çıkabildiği belirtilmektedir. Bunun yanında zaman baskısı, stres ve karar yorgunluğu gibi bilişsel faktörlerin değerlendirme süreçlerini etkileyebildiği vurgulanmaktadır.

SONUÇ: Kitlesel yaralanma olaylarında değerlendirme süreci yalnızca anlık fizyolojik bulgulara dayanmamalıdır. Stabil görünen hastalarda gizli patolojilerin bulunabileceği göz önünde bulundurulmalı ve karar süreçlerinde bilişsel hata riskleri dikkate alınmalıdır. Afet tıbbi eğitimlerinde bu risklere yönelik farkındalığın artırılması hasta güvenliği açısından önem taşımaktadır.

Tablo 1. Kitleseel yaralanma olaylarında değerlendirme hatalarına yol açabilecek faktörler ve olası sonuçları

Değerlendirme Faktörü	Açıklama	Olası Sonuç
Fizyolojik faktörler	Başlangıçta normal vital bulgulara rağmen gizli kanama veya gecikmiş metabolik değişiklikler gelişebilir.	Gecikmiş hemodinamik bozulma, geç fark edilen hemorajik şok
Sistem kaynaklı faktörler	Yoğun hasta yükü, sınırlı kaynaklar ve triyaj hataları yanlış klinik değerlendirmeye yol açabilir.	Under-triage veya over-triage, gecikmiş tedavi
Bilişsel faktörler	Zaman baskısı, stres ve karar yorgunluğu klinik değerlendirme sürecini etkileyebilir	Tanısal hatalar, yanlış önceliklendirme

